

לאחידות בחישובי וביקורת ההזנה

בימים אלה עיינתי מחדש בחוברת של י. בליקופף (כיום פלג), אשר יצאה לאור בתש"ו ע"י ההתאחדות בשם „שיטות לחישוב ערך המזונות“. בחוברת זו אנחנו מוצאים בפרק הדן בשיטת האנסון (היא השיטה הנהוגה בארץ) שלפרה במשקל 500 ק"ג, וזו כיום הפרה המצויה בעדרינו, דרושות לקיום גופה במשך יממה 3.4 יח"מ ולייצור ק"ג חלב בן 3.5% שומן 0.34 יח"מ.

בלוח החקלאי מופיעה טבלה לחישובי הזנה של י. עצמון ובה התצרוכת לפרה במשקל 500—600 ק"ג לקיום הגוף ביממה — 4 יח"מ ולייצור ק"ג חלב דרוש 0.3—0.4 יח"מ.

באם נחשב לפי נתונים אלה את המנה למשך שנה יתקבל שלפי פלג דרושות 1240 יח"מ בשנה לקיום גוף הפרה ולפי עצמון 1460 יח"מ. לפי עצמון יש להוסיף לפרה בתקופת „ההכנה“ 4 יח"מ כל יום למנת הקיום, ובמשך 60 ימי ההכנה — בס"ה 240 יח"מ. באם נצרף את ס"ה יח"מ של „ההכנה“ לס"ה של קיום הגוף, נקבל לפי פלג ס"ה 1480 יח"מ ולפי עצמון 1700 יח"מ בשנה.

ביומן הרפת המוצא ע"י ההתאחדות אנחנו מוצאים תצרוכת שנתית של 1500 יח"מ, כולל „ההכנה“, כלומר — בהתאם לפלג. בספר „הנתונים לתכנון המשק הקיבוצי“, שיצא ע"י הקיבוץ המאוחד, אנחנו מוצאים חישוב הזהה עם עצמון, כלומר — 1700 יח"מ בשנה. בחוברת שיצאה לכבוד העדר המצטיין של עין צורים אנחנו מוצאים שלקיום פרה במשקל 600—700 ק"ג (המצויה בעדר זה) דרושות 1800 יח"מ בשנה לקיום הגוף ול„הכנה“.

למעשה מכל אוסף דוגמאות אלו מתברר שישנן שתי „אסכולות“, האחת הממעיטה והטוענת ל-3.5 יח"מ ביום לקיום הפרה הממוצעת בעדר בארץ והשנייה המרבה והטוענת ל-4 יח"מ ביום לפרה הנ"ל. ההפרש בין שתי נורמות אלו מגיע ל-200 יח"מ בשנה לפרה. ואשר לתצרוכת לייצור החלב הרי לפי פלג (3.5% שומן) לק"ג דרוש 0.34 יח"מ, לפי עצמון

0.4—0.3 יח"מ לק"ג ולפי ההתאחדות 0.4 יח"מ לק"ג (דרך אגב ביומן הרפת בחישוב החדשי מתיחס כל זה לליטר שהוא כבד ב-3% מק"ג חלב).

באם נהפוך נורמות אלו לתנובה שנתית של 5000 ק"ג יתקבל לפי 0.34 יח"מ ס"ה של 1700 יח"מ ולפי 0.4 יח"מ תצרוכת של 2000 יח"מ או הפרש של 300 יח"מ בשנה.

באם נסכם את התצרוכת לקיום הגוף, „ההכנה“ ולייצור החלב תתקבל לפי שיטת החישוב הממעיטה תצרוכת של 3200 יח"מ בשנה ולפי השיטה המרבה—3700 יח"מ בשנה, או הפרש של 500 יח"מ בשנה, שזה, לגבי השיטה הממעיטה, תוספת של 15.6%; וכאן הגענו לבעית „ההעבר“ רה" על תקציב ההזנה.

מספרים שהתפרסמו ממשקים שונים מראים על העברה גדולה המגיעה עד 20% ויש ביניהם כאלה העומדים על תנובה של פחות מ-4000 ק"ג בשנה, ויש גם כאלה העולים על 5000 ק"ג בשנה. השאלה היא האם יש אמת בחישובים אלה ויש להתייחס אליהם ברצינות, והאם הם מעידים על ריאליות, הן בחישוב התיאורטי של התצרוכת והן בסיבוב הכמויות והערך המזין של המזונות המוגשים ברפתות למעשה (אני יודע על משק עם מאזניים לשקילת מכוניות שמצביע על העברה של 15% בתנובה של 5000 ק"ג). כאן גם מת-עוררת בעיית הפחת: כמה מההעברה יש לזקוף ע"ה הפחת במחסנים, מתבנים, בורות התחמיץ ושאריות באיבוס, כלומר — מזון שלא עבר את קיבת הפרה. רצוי שבשאלה זו ייערך סקר בכמה משקים ותוצאותיו יפורסמו.

במציאות בארץ אנחנו יודעים שהרפתנים נותנים לא פחות מ-4 יח"מ ואף יותר לקיום הגוף (לרוב — זו יחידה חמישית ע"ה המרעה הזרוע) ורק אח"כ מוסיפים לייצור החלב. בסוף השנה עורכים את החשבון התיאורטי לפי הטבלה ביומן הרפת ומגיעים להעברה גדולה, ואז ברור מדוע! אך לגבי אלה שטוענים לריאליות של ההעברה נשאלת השאלה: מה קרה למזון הרב הזה? האם הוא מיותר או הכרחי?

של 4 יח"מ ל"הכנה" זה מעט והם מוסיפים יותר; והשאלה היא האם זה מוצדק או שזה בזבוז.

אשר לחלב, הרי לדעתי יש לעבור לחישובים רק לפי ק"ג; "תנובה" מקבלת את החלב לפי משקל (ומשלמת לפי ליטר?) ואת התצרוכת במשק יש לחשב לפי קילוגרמים ואז יש לקבוע, האם דרוש 0.4 יח"מ או פחות.

גם לגבי עגלות אין הנורמות בגילים הגבוהים ריאליות; עגלה בגיל שנה וחצי עד שנתיים אוֹר כלת יותר מ־4.5 יח"מ ואף יותר מ־5, ובסיכומי החשבוני של היבול יוצא שוב המרעה הזרוע מקופח, כי זוקפים לזכותו את ההספקה לעגלות לפי הנורמה הנמוכה.

לסיכום: רשימה זו באה לעורר, הן את המומחים ומוסדות המחקר להזנת בקר והן את הרפתנים, להביע את דעתם, לפרסם ידיעותיהם ונסיונם בשטח זה על מנת לסכמם לשיטה אחידה ארצית בחישוב התצרוכת התיאורטית ובעקבותיה לקבוע את התצרוכת למעשה של הבקר בארץ.

חיים שחם

חזקוק, נובמבר 1956.

לפי נסיוני אין מה לדבר על פחות מ־4 יח"מ ליום לקיום הגוף, אך אין להשאיר דבר זה לקביר עתו של כל רפתן, כי למעשה מסתמכים כאן רק באופן כללי על הנורמות של האנסון. על המומחים בהזנה לסכם ולקבוע את התצרוכת בתנאי הארץ לרמה ולייצור חלב ובהתאם לכך ייעשו החישוב והביקורת, דבר שיביא לאחידות בשטח זה ויאפשר השוואה על בסיס אחיד בין העדרים השונים. אמנם זה רק צד אחד של הענין; צדו השני, שגם אחרי זה לא יהיה הכל אחיד וזהו — בעיית המשקל והערך של המזון המוגש לפרות. היות ומרבית המשקים מחשבים את יבולי המרעה הזרוע לפי שיטת החיסור הרי הם מגיעים ליבולים נמוכים כאשר מחשבים לפי 1500 יח"מ לפרה בשנה; מהס"ה מחסירים את כל המזונות שהוגשו באבוס והשאר לזכות המרעה, אך אם נעבור לחישוב לפי 1700 יח"מ הרי מיד "זוכה" יכול המרעה ב־200 יח"מ נוספות.

כן אין לערבב את קיום הגוף ו"ההכנה" בנורמה אחת היות ולא כל פרה בעדר וביחוד לא כל "פרה בממוצע שנתי", זוכה ל"הכנה". יש לחשב את התצרוכת ל"הכנה" לפי הפרות שקיבלו "הכנה" למעשה. גם לגבי הנורמה ל"הכנה" אין אחידות. יש משקים הטוענים שלפי נסיונם תוספת

הרפתן-הרפתן *

התנובה היתה בשפל,
לפני ל"ה שנים
צעד צעד העלוה
עד עשרת המונים...
הרפתן הרפתן...

ביבול ובתנובה,
אנו בין הראשונים
כוס נרימה ונגילה
תחי קבוצת הרפתנים.
הרפתן הרפתן...

הרפתן הרפתן
לא ינום ולא יישן,
במסירות עמל ואון
מתקרב לנצחון.

ארוכה הייתה הדרך,
רציפה תלאות, פגעים
הפלה, עקרות, קדחת
מחלות איקס, פה-וטלפים...
הרפתן הרפתן..

* חובר לרגל מסיבת החג בבית-אלפא.